

MAGYAR FELSŐOKTATÁS SZÁMOKBAN – NEMZETKÖZI ÖSSZEHAISONLÍTÁS

REVIEW THE HUNGARIAN HIGHER EDUCATION – INTERNATIONAL COMPARISON

LÁBAS ISTVÁN PHD hallgató

Debreceni Egyetem – Gazdaságtudományi Kar

DR. DARABOS ÉVA egyetemi docens

Debreceni Egyetem – Gazdaságtudományi Kar

ABSTRACT

The purpose of the research is examining the number of domestic students in higher education by national, regional and international details. Previous to general crisis we could observe „the expansion of higher education” in most countries. After the crisis in the following period we could be witnesses of different progressions, in some countries the number of students in higher education dynamically risen, although elsewhere drastic decrease was happened. The economical development requires more and more highly and gradly qualified professionals, therefore the main point in our research is showing the link between the GDP, number formation of the students and the R&D inputs

During our research we highlight the GDP data of countries with the highest and permanently growing headcount of students. The statement seems to be true, which says that those countries appropriate more (2-3%) to education and R&D, the number of students in higher education is rising, where efficiency of economics is high. At the same time Turkey is an exception, where the GDP's only 0,9% goes to R&D, however the number of students risen from 2,9 to 4,3 million in four years.

1. Bevezetés

A tanulmány a felsőoktatás hallgatói létszámának alakulásával foglalkozik, a nemzetközi összehasonlítás mellett a régiós szintű adatokat mutatja be. Megvizsgálja, hogy az egyes országokba a kutatási és fejlesztési kiadások hogyan változtak, milyen mértékben járultak hozzá a gazdaság növekedéséhez.

A világ fejlődésének, a haladásnak és az innovációnak a kulcsa a magasan képzett munkaerő.¹⁰ Minél magasabb az oktatás színvonala, annál magasabb a szellemi

10 Krenner D. – Horneffer B. (2014): Erhebung zu Karriereverläufen und internationaler Mobilität von Hochqualifizierten. Wirtschaft und Statistik. 52-61 oldal. In: Statisztikai Szemle, 92. évfolyam 5. szám.

fejlődési tendencia is. Több tanulmány is foglalkozott már a végzettség és a GDP közötti összefüggés feltárásával, és mindegyikben arra a következtetésre jutottak, hogy szoros az összefüggés közöttük.¹¹ Abban az esetben, ha egy ország többet fordít a felsőoktatási finanszírozására, fejlettebb gazdasággal rendelkezik, így magasabb az egy főre eső GDP-je is. Azonban fontos az is, hogy az oktatásból kilépő szellemi munkaerő iránt legyen kereslet a munkaerőpiacon – az állam biztosítson munka lehetőséget –, hiszen e nélkül nem mehet végbe gazdasági növekedés.

Az államnak fontos szerepvállalása jelenik meg, így mind az oktatásban és mind a munkahelyteremtésben. A képzett munkaerő minden egyes esetben az aktuális kormányzat által megfogalmazott gazdaság- és társadalompolitikai célok megvalósításában játszik fontos szerepet. A folyamat azonban nem ilyen egyszerű. A megfelelő minőségű képzéshez az államnak közvetlenül hozzá kell járulnia, biztosítania kell az ahhoz szükséges anyagi és nem anyagi eszközöket egyaránt; egy szóval az oktatáshoz a feltételeket meg kell teremteni és fenn kell tartania a jövőbeni sikeresség érdekében.

2. Hallgatói létszám alakulása nemzetközi adatok alapján

Elsőként a hallgatólétszám alakulását vizsgáljuk nemzetközi szinten, majd a magyarországi régiós egységeken. Az 1. sz. táblázat adatai alapján elég változó képet kapunk országoként a felsőoktatásban a hallgatói létszám változásáról, a növekedés és csökkenés mértékéről.

A hallgató létszám növekedése tapasztalható a legnagyobb hallgató létszámmal rendelkező országokban (Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Spanyolország, Törökország és az Egyesült Államok) és néhány alacsonyabb hallgatói létszámú országban is, mint Ausztria, Belgium, Hollandia, Horvátország, Norvégia, Svájc. A létszámnövekedés néhány ezer főtől közel 1,9 millió fős növekedést (USA) is jelenthet. Ugyanakkor 2012-ben az előző évhez képest a legtöbb országban visszaesés figyelhető meg a növekedés tekintetében.

A környező kis országok közül csak Ausztria emelkedik ki; ahol 2009-ről 2010-re a létszámnövekedés mértéke 13,6%-os volt. Majd a növekedési trend folytatódott, közel 3-4% évről évre, ami 4 év alatt 68 ezer fős emelkedést jelent. Ennek oka egyrészt abban keresendő, hogy Ausztriában a képzés ingyenes, másrészt a résztvevők „könnyebben” be tudnak kerülni egy-egy képzésbe. Szemeszterenként csak 17 eurót kell a hallgatóknak kifizetniük ún. tanulmányi díj (Studeingebühr) címen, amit nem az oktatás finanszírozására fordítanak, hanem a hallgatók ily módon járulnak hozzá a hallgatói önkormányzat működéséhez.

11 Krenner D. – Horneffer B. (2014): Erhebung zu Karriereverläufen und internationaler Mobilität von Hochqualifizierten. Wirtschaft und Statistik. 52-61 oldal. In: Statisztikai Szemle, 92. évfolyam 5. szám.

Berde Éva (2013): A felsőoktatás lehetséges létszámpályái Magyarországon. Statisztikai Szemle, 91. évfolyam 1. szám.

1. táblázat: Hallgató létszám alakulása a felsőoktatásban 2009-2012 között
Table 1.: Number of students in the higher education between 2009-2012

Ország/ Év	Hallgatók száma (ezer fő)				Változás mértéke (ezer fő) bázis év = 2009	Változás mértéke % előző év=100%		
	2009	2010	2011	2012		2010	2011	2012
Ausztria	308,2	350,2	361,8	376,5	68,3	1,14	1,03	1,04
Belgium	425,2	445,3	462,4	477,7	52,5	1,05	1,04	1,03
Bulgária	274,2	287,1	285,3	285	10,8	1,05	0,99	1,00
Ciprus	31	32,2	32,1	31,8	0,8	1,04	1,00	0,99
Csehország	416,8	437,4	446,2	440,2	23,4	1,05	1,02	0,99
Dánia	234,6	240,5	258,9	275	40,4	1,03	1,08	1,06
Egyesült Királyság	2415,2	2 479,20	2 492,30	2 495,80	80,6	1,03	1,01	1,00
Észtország	68,4	69	69,1	67,6	-0,8	1,01	1,00	0,98
Finnország	296,7	303,6	308,3	308,9	12,2	1,02	1,02	1,00
Franciaország	2 172,9	2 245,1	2 259,4	2 296,3	123,4	1,03	1,01	1,02
Görögország	-	641,8	659,8	663,7	-	-	1,03	1,01
Hollandia	618,5	650,9	780	793,7	175,2	1,05	1,20	1,02
Horvátország	139,1	140,6	154	157,3	18,2	1,01	1,10	1,02
Írország	182,6	194	196,3	192,6	10	1,06	1,01	0,98
Lengyelország	2 150,0	2 148,7	2 080,3	2 007,2	-142,8	1,00	0,97	0,96
Lettország	125,4	112,6	103,9	97	-28,4	0,90	0,92	0,93
Litvánia	210,7	201,4	187,1	175,1	-35,6	0,96	0,93	0,94
Luxemburg	-	-	5,4	6,1	-	-	-	1,13
Magyarország	397,7	389	381,9	380,8	-16,9	0,98	0,98	1,00
Málta	10,4	10,8	11,4	12,2	1,8	1,04	1,06	1,07
Németország	2 438,6	2 555,6	2 763,1	2 939,5	500,9	1,05	1,08	1,06
Olaszország	2 011,7	1 980,4	1 967,6	1 925,9	-85,8	0,98	0,99	0,98
Portugália	373	383,6	396,3	390,3	17,3	1,03	1,03	0,98
Románia	1 098,2	999,5	871,8	705,3	-392,9	0,91	0,87	0,81
Spanyolország	1 800,8	1 879,0	1 950,5	1 965,8	165	1,04	1,04	1,01
Svédország	422,6	455	463,5	453,3	30,7	1,08	1,02	0,98
Szlovákia	235	234,5	226,3	221,2	-13,8	1,00	0,97	0,98
Szlovénia	114,4	114,9	107,1	104	-10,4	1,00	0,93	0,97
Norvégia	219,3	224,7	229,7	238,2	18,9	1,02	1,02	1,04
Svájc	233,5	248,6	257,7	269,6	36,1	1,06	1,04	1,05
Törökország	2 924,3	3 529,3	3 817,1	4 353,5	1429,2	1,21	1,08	1,14
Izrael	342,7	360,4	365,7	-	-	1,05	1,01	-
Japán	3 874,2	3 836,3	3 880,5	3 884,6	10,4	0,99	1,01	1,00
Egyesült Államok	19 102,8	20 427,7	21 016,1	20 994,1	1891,3	1,07	1,03	1,00
Ausztrália	1 199,8	1 276,5	1 324,3	1 364,2	164,4	1,06	1,04	1,03

Forrás: Statadat, 2014.

Azonban ez az ingyenesség csak egy meghatározott ideig áll fenn. Amennyiben az alapképzés alatt kilenc féléven belül a hallgató nem abszolvál egy szakot, abban az esetben fizetőssé válik a képzés. Mesterszakon a „türelmi” idő hét féléven át tart.¹²

Egyértelmű létszámcsökkenés néhány kelet-európai országban (Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Románia, Szlovákia, Szlovénia) és Olaszországban következett be.

A legnagyobb mértékű hallgatói létszámcsökkenések Lettországban, Magyarországon, Olaszországban, Romániában következett be, természetesen a számokban itt jelentős különbségek vannak.

2.1. Magyar felsőoktatás

A magyar felsőoktatás alakulásával kapcsolatban megállapítható, hogy a csökkenést 2009-ig az esti, a levelező, a távoktatásban résztvevők számának visszasése okozza. 2010-től már a nappali képzésre is kiterjed a csökkenés, ami a felsőoktatást hátrányos helyzetbe kerülését előidéző oktatáspolitikai intézkedések következménye is.¹³

Magyarországon a hallgatói létszám folyamatos csökkenésének okai a következőkben keresendők elsősorban:

- Hazánkban egyre jobban szűkül az államilag támogatott hallgatói létszám férőhely.
- Egyre kevesebb az a család, aki megengedheti magának azt, hogy kifizesse a magas tandíjat.
- Sokan a diákhitelt választották kiútnak, azonban a rendszer egyre jobban felfedte negatív oldalát is, egy későbbi eladósodási folyamatot okoz.
- Csökkenő népességszám, egyben a fiatal korosztály számának csökkenése.
- A levelező- és a távoktatás, illetve szakirányú továbbképzések népszerűségének csökkenése, amiben elsősorban a szabályozás játszik szerepet.
- Elvándorlás, külföldön folytatott tanulmányok.¹⁴

A felsőfokú végzettségűek tartós elvándorlása az adott országot – jelen esetben hazánkat is – teljes mértékben versenyhátrányba hozza. Az elmúlt évek tapasztalatai azt bizonyítják, míg itthon a jelenleg működő felsőoktatási szolgáltatás kitermeli a megfelelően képzett munkaerőt, addig más országok munkaerő piaci „felszívják” őket, s ott fogják a gazdaságot erősíteni.

12 Eduline (2012): Diákok százai cselezték ki a Hoffmann-féle felsőoktatást. Online: http://eduline.hu/erettsegi_felveteli/2012/11/27/Ausztria_tovabbtanulas_nott_a_diakok_szama_DHJSMB

13 Ladányi Andor (2014): Helyzetjelentés az európai felsőoktatásról. Statisztikai Szemle, 92. évfolyam 6. szám.

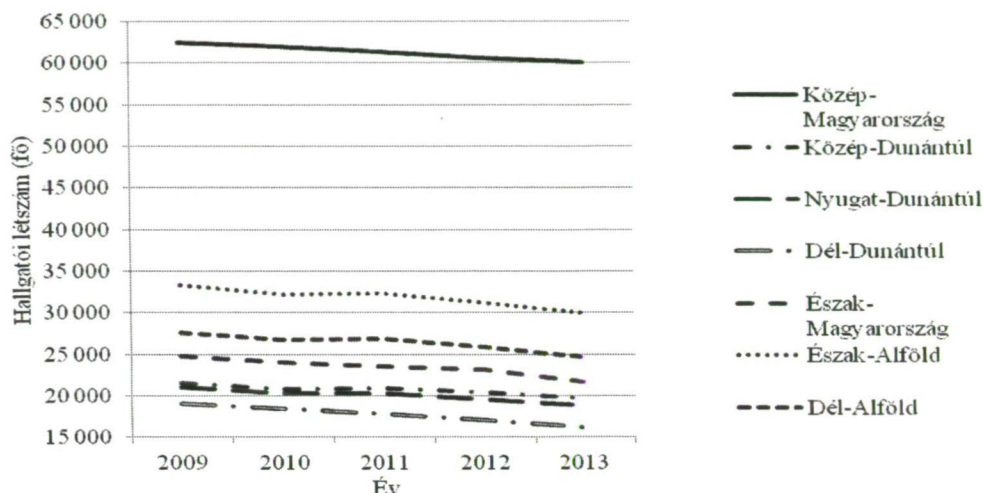
14 Kiderült: felgyorsult a kivándorlás Magyarországról (2013) Online: <http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/kiderult-felgyorsult-a-kivandorlas-magyarorszagrol-404090>
KSH (2013): Oktatási adatok 2012/2013. Statisztikai tükör. VII. évfolyam. 32 szám

A 1. számú ábra a magyar felsőfokú alap- és mesterképzésben részt vevő nappali tagozatos hallgatók számát tartalmazza állandó lakóhely szerinti csoportosításban 2009-től 2013-ig.

1. ábra. Felsőfokú nappali képzésben részt vevő hallgatók száma 2009-2013 között

Figure1.: Number of full time training students between 2009-2013

Forrás: KSH, 2014 adatai alapján

46 más európai országgal együtt vesz részt a Bolognai folyamat bevezetésében a hazai felsőoktatási szervezet. Lényege abban rejlik; az egyes résztvevő tagországok önként vállalták azt, hogy felsőoktatási rendszereiket összehangolják. Ez a reform folyamat szignifikáns változásokat okozott az európai felsőoktatásban, alapvetően meghatározza a hazai felsőoktatás működését is 1999 óta napjainkig folyamatosan.

A kialakított egységes struktúra három fő irányelvvel rendelkezik, melyek a következők:

- a hasonlóan felépülő többciklusú képzés bevezetése,
- a képzések kölcsönös elismerhetőségét biztosító kreditrendszer megalkotása,
- valamint a felsőoktatási intézmények – és országok – közötti mobilitás elősegítése.

A hazai felsőoktatás rendszere csak 2006-ban állt át az úgynevezett többciklusú képzésre, amelynek 3 ciklusa van; alap-, mester- és doktori képzés. A kialakításra került rendszer elsődleges célja az volt, hogy sokkal rugalmasabb kereteket biztosítson a továbbtanuláshoz és emellett megfeleljen egész életen át tartó tanulás elvének. Hazánkban az európai tendenciával ellentétes folyamat indult meg, a felsőfokú alap- és mesterképzésben tanulók száma 2006-ban 380 ezer fő volt, 2009-

ben már 328 ezer fő – annak ellenére, hogy a képzés ingyenes volt –, 2013-ra pedig 282 ezerre csökkent. Először csak a levelező és távoktatásban résztvevők száma, 2009-től már a nappali képzésben is csökkent 222 ezerről 209 ezer főre, ami országosan közel 6,4%-os csökkenést jelent.

Az ország statisztikai területegységeit vizsgálva megállapítható, míg a budapesti és pest megyei egyetemeken csak 4%-os volt a visszaesés, addig a vidéki egyetemeken jóval nagyobb a csökkenés: Dunántúlon 12,7% (Dél-Dunántúlon 17,7%), Észak-Magyarországon 14,3%, Észak-alföldön 10,8% és a Dél-Alföldön 12,1%.

Az 1. számú ábra adatai alapján is láthatjuk, hogy melyek azok a régiók az országban, ahol a csökkenés mértéke a legmagasabb mértékű. Éles kontraszt jelenik meg a közép-magyarországi régió és az ország másik 6 régiójának hallgatói létszámát tekintve. Budapest meghatározó szerepe vitathatatlan. A legkisebb visszaeséssel a közép-magyarországi régióban következett be. Oka a neves egyetemek és főiskolák népszerűségében és a magas oktatási színvonalban, illetve a kereslet és kínálat többé-kevésbé megfelelő arányában keresendő. Tulajdonképpen ez a régió hazánk fő gócpontjaként jelenik meg kereskedelmi, gazdasági, oktatási stb szempontból egyaránt. Ennek megfelelően sokkal több munkalehetőség jelenik meg itt, mint bármelyik más régióban.

2.2. Kutatási- fejlesztési kiadások és a GDP alakulása

Az államnak azért kell a felsőoktatásra költenie, mert az oktatás révén jelentős közhaszon származik.¹⁵ Az állam szempontjából, azonban fontos kérdésként merül fel az, hogy ez a befektetés megtérül-e idővel. Az emberi tőkébe történő beruházás igen költséges és időigényes folyamatként határozható meg, hosszú távon térül meg.

A következőekben a növekvő hallgatói létszámú országok GDP adatait vizsgáljuk 2. táblázat adatai alapján.

2. táblázat. GDP nagysága folyó áron 2009-2013
Table2.: GDP between 2009-2013

adatok: milliárd euró

Ország/Év	2009	2010	2011	2012	2013
Ausztria	286,2	294,2	308,7	317,2	322,6
Egyesült Királyság	1663,6	1816,6	1863,9	2041,5	2017,4
Németország	2456,7	2576,2	2699,1	2749,9	2809,5
Hollandia	617,7	631,5	642,9	640,6	642,9
Spanyolország	1079	1080,9	1075,1	1055,2	1049,2
Törökország	440,4	550,4	555,1	612,4	617,8
Egyesült Államok	10337,5	11287,9	11147,9	12580,3	12625,6

Forrás: KSH adatai alapján

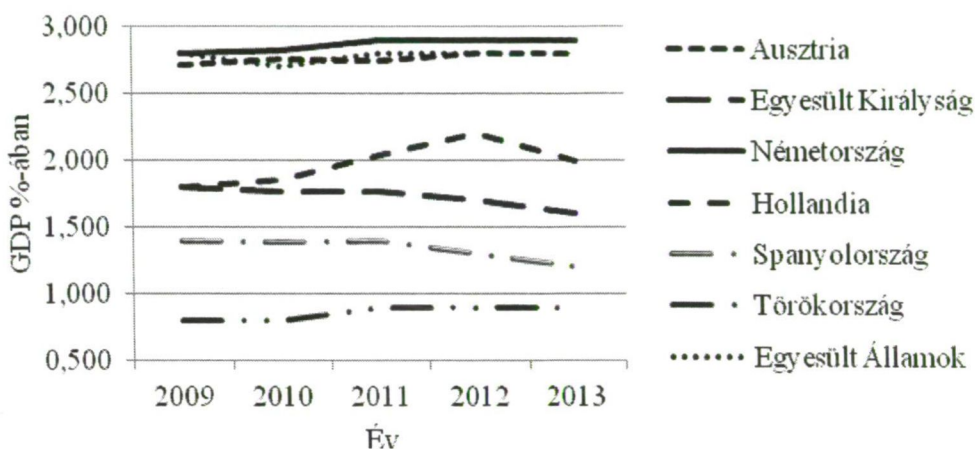
15 Friedman M. (1996): Kapitalizmus és szabadság. Akadémiai kiadó, Budapest

A tanulmány elején azt az állítást vallottuk, hogy a végzettség és a GDP közötti szoros korreláció érvényesül, illetve minél többet „áldoznak” az oktatásra a GDP-ből, annál képzetesebb lesz a szellemi munkaerő. A 2. számú táblázat csak azokat az országokat tartalmazza, ahol rendelkezésre álló adatok alapján érvényesült a növekvő hallgatói létszám kritérium. A következőkben azt vizsgáljuk meg, hogy a megtermelt bruttó hazai termékből, mennyit használnak fel az egyes országok a kutatás-fejlesztés finanszírozása érdekében.

2. ábra. Kutatási, fejlesztési kiadások a GDP%-ában

Figure 2.: Research and Development outputs in the % of the GDP

Forrás: Statadat, 2014.

A 2. ábra adatai alapján látható, hogy 2013-ban Németország fordít a GDP-ből a legtöbbet (2,9%) K+F-re bruttó hazai termékből, szorosan követi ebben Ausztria (2,8%) és az Egyesült Államok (2,8%), az összegek euróban azonban jelentősen eltérnek országonként: a németek 81,5 milliárd, az osztrákok 9,0 milliárd, az amerikaiak pedig 353,5 milliárd eurót fordítanak kutatás-fejlesztésre.

Törökországban a GDP-ből csak 0,9%-ot fordítanak kutatási fejlesztési kiadásokra, azonban a megtermelt GDP 177,4 milliárd euróval nőtt 4 év alatt és a hallgatói létszám is jelentősen, több mint 1,4 millió fővel nőtt. Hollandia és az Egyesült Királyság szerény mértékben, de csökkentette 2012-2013-ban a kiadásait.

A 3. számú táblázatban annak a négy országnak az adatai szerepelnek, ahol a legnagyobb mértékű volt a hallgatói létszám visszaesése a felsőoktatásban. Magyarország majdnem annyit fordít a GDP-ből kutatásra és fejlesztésre, mint Olaszország; átlagosan 1,3%-ot, de euróban lényeges eltérés van, mert ennek összege Magyarországon közel 1,3, Olaszországban 21,0 milliárd eurónak felel meg. Lettország és Románia azonban a GDP-nek csak egy igen kis hányadát fordítja ezen tevékenység támogatására.

3. táblázat: Összes GDP folyó áron 2009-2013
Table 3.: Total GDP between 2009-2013

adatok: milliárd euró

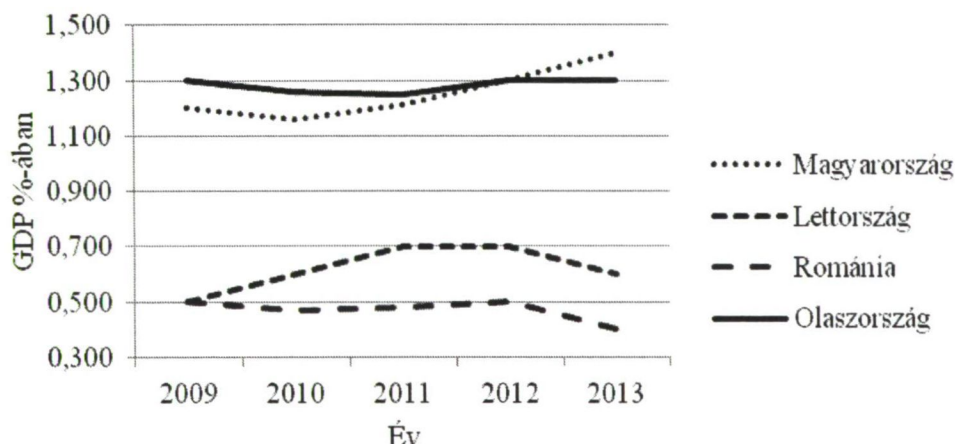
Ország/Év	2009	2010	2011	2012	2013
Magyarország	93,4	97,8	100,4	98,7	100,5
Lettország	18,8	18,0	20,2	22,2	23,3
Románia	120,4	126,7	133,3	133,8	144,3
Olaszország	1573,7	1605,7	1638,9	1628,0	1618,9

Forrás: Eurostat, 2014.

A kutatás-fejlesztési tevékenység az elmúlt évtizedekben egyre közelebb került ahhoz a szemlélethez, hogy olyan jelentős szerepet betöltő eszközként kezeljék, mely gazdasági tevékenységből származó jövedelmet hoz létre több éven keresztül.¹⁶ A szemléletváltás hosszú folyamat eredményeként, fokozatosan ment végbe és ma már a gazdaságpolitikában elfoglalt szerepe nagyon fontos, a statisztika az e területen felhalmozódott tudást, ismeretet mint termelési eszközt tartja számon. Napjainkban egy ország gazdasági fejlődésének egyik fontos mérőszáma a K+F kiadások alakulása.

3. ábra: Kutatási, fejlesztési kiadások a GDP%-ában

Figure 3.: Research and Development outputs in the % of the GDP

Forrás: Statadat 2014. alapján

A gazdaság szereplőinek, a befektetőknek fontos és releváns információt nyújt az is, hogy a K+F kiadásokból milyen mértékben részesülnek az üzleti vállalkozások, kutatóintézetek, illetve a felsőoktatási egységek.

¹⁶ Dienes Ferenc László (2014): A kutatás-fejlesztés új helye a nemzeti számlákban. Statisztikai Szemle, 92 évfolyam 11-12- szám.

A növekvő hallgatói létszámú országok esetében a K+F-ráfordítások kb. 53-70%-a az üzleti szférába, a felsőoktatásba 14-32%-a áramlik. (4. táblázat) Törökországban – ahol jelentősen növekedett a hallgatók száma – a GDP értéke 440,4-ről 617,8 milliárd euróra emelkedett, a kutatás-fejlesztési kiadások aránya a GDP-ből alig változott (0,9%), azonban a felsőoktatásra fordított kiadás 43,9%-kal részesedik.

A csökkenő hallgatói létszámú országok esetében szórtabb a kép. Magyarországon az üzleti vállalkozások több mint kétharmaddal, a felsőoktatás pedig alig 14,4%-kal részesedik a kutatás-fejlesztési kiadásokból. Lettországonban 28,3% illetve 42,7% a megoszlás.

4. táblázat: Kutatási és fejlesztési kiadások megoszlása 2013-ban
Table 4.: Proportion of Research and Development costs in 2013

adatok: %

Ország	Üzleti vállalkozások	Kutatóintézetek	Felsőoktatás
Ausztria	68,8	5,1	25,6
Egyesült Királyság	64,5	7,3	26,3
Németország	67,8	14,7	17,5
Hollandia	57,5	10,7	31,8
Spanyolország	53,2	18,7	27,9
Törökország	45,1	11	43,9
Egyesült Államok	69,8	12,3	13,8
Magyarország	69,4	14,9	14,4
Lettország	28,3	29	42,7
Románia	30,7	49,2	19,7
Olaszország	54	14,9	28,2

Forrás: Statadat 2014. alapján saját készítésű

Összefoglalás

A fentiek alapján megállapíthatjuk, hogy Magyarország nem tartozik a gazdasági növekedés, a K+F ráfordítások és a felsőoktatásban résztvevő hallgatók számát tekintve az élvonalba, sőt inkább sereghajtók vagyunk. Ezért az oktatáspolitikának sokkal nagyobb figyelmet kellene fordítani a felsőoktatási felnőttképzésre, mivel az fontos eleme egy ország gazdasági és társadalmi fejlődésének.¹⁷

A Széll Kálmán-terv szerint 2020-ban a 30-34 éves korosztály 30,3 százaléka rendelkezik majd felsőfokú végzettséggel, szemben a 40 százalékos európai uniós elvárásokkal. Berde Éva kutatása alapján megállapítható, igaz a felsőoktatási korú fiatalok számának nagy arányú csökkenésére lehet számítani a következő években, de ez egyben egy ún. történelmi lehetőséget is rejt magában: a diplomások

¹⁷ Polónyi István (2014): A hazai felsőoktatási részüdös képzés néhány felvételi tendenciája és rekrutációs jellemzője. Statisztikai Szemle, 92. évfolyam 10. szám.

arányát anélkül lehetne növelni, hogy a felsőoktatás meglévő kapacitását bővíteni kellene, csak a jelenlegi hallgatói létszámot kellene megőrizni.¹⁸ Természetesen a demográfiai létszámcsökkenésből származó előny így módon gazdaságilag nem lehet hosszú távú cél.

Magával a társadalmi, gazdasági élet folytonos fejlődésével napjainkban remélhetőleg egyre jobban felértékelődik a felsőfokú oktatási tevékenység mind az országon belüli, mind az országok közötti kapcsolatokban egyaránt. Annak érdekében, hogy kitörjön Magyarország jelenlegi negatív tendenciájából, szükséges lenne egy egész országra kiterjedő stratégiaalkotásra. Népszerűsíteni, fejleszteni kellene a felsőoktatási tanulási lehetőségeket, a továbbtanulás erkölcsi és anyagi elismerését pedig erősíteni. Amennyiben sikerülne a kitörési pontokat megtalálni, úgy kivitelezhető lenne az egyes régiók fejlődésének, versenyképességének növelése. A szakképzett tudás nem hagyná el az országot, itthon gyarapítaná a szellemi tőkét és hozzájárulna a GDP növekedéséhez.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Berde Éva (2013): A felsőoktatás lehetséges létszámpályái Magyarországon. Statisztikai Szemle, 91. évfolyam 1. szám.
- EduLine (2012): Diákok számai cselezték ki a Hoffmann-féle felsőoktatást. Online: http://eduline.hu/erettsegi_felveteli/2012/11/27/Ausztria_tovabbtanulas_nott_a_diakok_szama_DHJSMB
- Dienes Ferenc László (2014): A kutatás-fejlesztés új helye a nemzeti számlákban. Statisztikai Szemle, 92 évfolyam 11-12- szám.
- Friedman M. (1996): Kapitalizmus és szabadság. Akadémiai kiadó, Budapest
- Harsányi G. – Vincze Sz. (2012): A magyar felsőoktatás néhány jellemzője nemzetközi tükrökben. Pénzügyi Szemle. LVII. évfolyam. 226-245. oldal
- Krenner D. – Horneffer B. (2014): Erhebung zu Karriereverläufen und internationaler Mobilität von Hochqualifizierten. Wirtschaft und Statistik. 52-61 oldal. In: Statisztikai Szemle, 92. évfolyam 5. szám.
- KSH (2013): Oktatási adatok 2012/2013. Statisztikai tükr. VII. évfolyam. 32 szám
- Ladányi Andor (2014): Helyzetjelentés az európai felsőoktatásról. Statisztikai Szemle, 92. évfolyam 6. szám.
- Polónyi István (2014): A hazai felsőoktatási részüdős képzés néhány felvételi tendenciája és rekrutációs jellemzője. Statisztikai Szemle, 92. évfolyam 10. szám.
- Kiderült: felgyorsult a kivándorlás Magyarországról (2013) Online: <http://www.vg.hu/gazdasag/gazdasagpolitika/kiderult-felgyorsult-a-kivandorlas-magyarorszagrol-404090>
- <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=de&pcode=tsc00001&plugin=1>
- <http://ec.europa.eu/eurostat/de/web/science-technology-innovation/data/main-tables>

---

18 Berde Éva (2013): A felsőoktatás lehetséges létszámpályái Magyarországon. Statisztikai Szemle, 91. évfolyam 1. szám.